



Racisme heretat

La matança de Charleston ha tornat a col·locar el racisme al centre del debat nord-americà. L'extremisme és minoritari, és cert, però també ho és que el país encara no ha pogut superar un problema incrustat als fonaments de la seva història.

Reportatge d'Àstrid Bierge

La tarda del passat 17 de juny Dylann Roof, un jove de vint-i-un-anys, va entrar a l'Església Episcopal Metodista Africana Emanuel, al centre de Charleston, Carolina del Sud. En aquell moment un grup de feligresos afroamericans assistia a un curs sobre la Bíblia. Roof va seure, va escoltar i fins i tot va participar en el debat. Al cap d'una hora, de sobte, va treure la seva Glock de calibre 45 i va cridar: "Sóc aquí per matar negres". Tot seguit, va disparar una senyora de vuitanta-set anys. Un noi va intentar convèncer-lo perquè abaixés l'arma, però Roof no va fer cas: "Ho he de fer. Violen les nostres dones i us esteu quedant amb el nostre país. Heu

de marxar". Va assassinar metòdicament nou de les dotze persones que hi havia, havent de recarregar cinc vegades la pistola. Va perdonar-li la vida a una senyora perquè pogués explicar la seva història. Una dona i la seva neboda de cinc anys van sobreviure perquè van fer-se les mortes. Segons ha explicat gent propera als supervivents, en acabar la massacre es va posar la pistola al cap i va prémer el gallet. No quedaven bales. Va fugir.

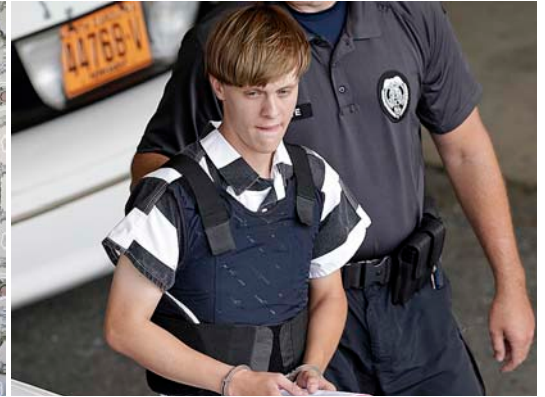
El matí següent la policia va detenir-lo sense que ell oferís resistència i va reconèixer ser l'autor de la massacre. Dos dies més tard, es descobria una pàgina web registrada al seu nom i anomenada L'Ultim Rodesià, en referència a l'antiga

república de Rodèsia, on va imperar un règim racista governat per una minoria blanca fins que l'any 1980 va convertir-se en Zimbabwe. A la plana, ja desactivada, hi havia fotografies de Roof –sovint amb una pistola– en les quals apareixia vexant la bandera dels Estats i Units i fent onejar la bandera de la Confederació d'Estats, que va lluitar per mantenir l'esclavitud durant la guerra de Secessió.

A la web també hi havia un extens i esfereïdor manifest en el qual s'exposaven en primera persona reflexions i idees que entronquen amb el supremacisme blanc més extrem. En triem alguns exemples:

—“Els *niggers* [un substantiu inequ- →

L'Apoteosi de Washington al fresc del Capitoli. A la dreta, Dylan Roof.



→ fivocament despectiu per referir-se als negres], són estúpids i violents”.

—“Qualsevol que pensi que els Blancs i els negres, malgrat ser tan diferents per fora, són màgicament iguals per dins, delira. Si el nostre rostre, pell, cabell i cos són diferents, com han de ser el nostres cervells exactament iguals? Aquest és el disbarat que se'ns vol fer creure”.

—“Els negres tenen un quocient intel·lectual inferior, menys control dels impulsos i un nivell de testosterona més alt. Aquestes tres coses són una recepta del comportament violent”.

—“Un cavall i un burro poden creuar-se i fer una mula, però segueixen sent dos animals completament diferents. El simple fet que puguem procrear amb altres races no vol dir que siguem iguals”.

Dylan Roof no només és un racista. No tots els racistes farien el que va fer ell. Ara bé, el fet que l'atrocitat comesa per aquest jove sigui un cas aïllat no vol dir que no representi la punta de l'iceberg d'un problema menys greu però molt més gran. El racisme continua sent un llast als Estats Units. Si mirem el passat per intentar veure l'herència que ha deixat en el present, trobem que els fonaments sobre els quals va construir-se la nació americana expliquen en gran part un problema social que, en les seves representacions més extremes, encara pot ser letal.

Els Pares Fundadors de la nació americana

“Considerem com a evidents aquestes veritats: que tots els homes són creats iguals, que són dotats pel seu Creador de certs Drets inalienables i que entre aquests drets hi ha el dret a la Vida, a la Llibertat i a la recerca de la Felicitat”. Així comença el segon paràgraf de La Declaració d'Independència dels Estats Units,

signada el 4 de juliol de 1776. Thomas Jefferson va ser l'encarregat de redactar-la, però malgrat la retòrica d'igualtat i llibertat que desprèn el seu text, el qui va acabar sent el tercer president del Estats Units tenia cent-setanta-cinc esclaus en el moment d'escriure la històrica declaració. Durant la seva vida, no va alliberar-ne cap ni un. I encara més. L'únic llibre que va escriure, titulat “Notes sobre l'estat de Virgínia” i publicat l'any 1786, inclou un apartat que mira d'establir les diferències entre els blancs i els negres i que supura un racisme esfereïdor. Comença així:

ALGUNES TESIS APUNTEN QUE EL RACISME DELS EUA VA LLIGAT A L'ÈTICA PROTESTANT

“La primera diferència que ens xoca és la del color (...). Manca d'importància, aquesta diferència? No és l'origen d'una major o menor assignació de bellesa? No són les delicades combinacions de vermell i blanc (...) preferibles a aquella eterna monotonia que regna en els rostres, a aquell inamovible vel de negror que cobreix les emocions de l'altra raça? A això s'hi pot sumar els cabells llisos, una simetria més elegant en la forma i el judici dels negres a favor dels blancs, declarat per la seves preferències, tan uniformes com la preferència de l'orangutan per les dones negres més que per les de la pròpia espècie. Les circumstàncies d'una bellesa superior es tenen en compte en la propagació dels nostres

cavalls, gossos i altres animals domèstics; per què no en la propagació de l'home?”.

A banda de les consideracions físiques, Jefferson, amb tot un arsenal d'arguments pseudocientífics, també postula diferències espirituals entre les dues races. Així, assegura que per als negres “l'amor sembla més un desig ansiós que una tendra i delicada barreja de sentiments i sensacions”, que “les seves afliccions són passatgeres (...), les senten menys i les obliden abans”, que “són molt inferiors en raciocini, ja que rarament se'n podria trobar un capaç d'examinar i comprendre els estudis d'Euclides”, que tenen “predisposició a dormir” perquè “un animal el cos del qual descansa, i que no reflexiona ha d'estar predisposat a dormir per naturalesa”, que “en imaginació són simples, mancats de gust i anòmals”, que són incapaços per a l'expressió artística i que, en definitiva, “els negres són inferiors als blancs en les seves qualitats tant físiques com mentals”. Ho “sospita”, diu, per ser exactes. Déu n'hi do.

Tot i que Jefferson exposa les seves idees amb més sofisticació i talent que Dylann Roof, l'essència del discurs és similar. Ambdós identifiquen diferències suposadament congènites entre blancs i negres per acabar determinant la superioritat natural de la raça blanca.

George Washington, el primer president del país, també era de Virgínia, un estat del sud que fa frontera amb el nord. Als dotze anys Washington va heretar deu esclaus. Quan va morir en tenia més de tres-cents, i en vida mai no va alliberar-ne cap. El seu testament, això sí, dictava que els seus esclaus fossin alliberats un cop morís la seva dona.

Quan el 1790 va instal·lar-se a Filadèlfia, el nou president va emportar-s'hi un

EL FET QUE L'ATROCITAT COMESA SIGUI UN CAS AÏLLAT NO VOL DIR QUE NO REPRESENTI LA PUNTA DE L'ICEBERG

grup d'esclaus. A Pennsilvània, però, una llei establia que un esclau que arribés amb el seu amo havia de ser alliberat després d'haver estat sis mesos dins l'estat. El mateix president va esquivar la llei durant anys, fent portar cada sis mesos els seus esclaus a Mount Vernon, la seva finca de Virgínia. El 1793, durant el seu segon mandat, va signar una llei que donava el dret als propietaris d'esclaus a recuperar un esclau que hagués fugit, fins i tot si es trobava en un estat en què l'esclavitud havia estat abolida.

El 1861, unes dècades després que morissin Jefferson i Washington, va començar la Guerra de Secessió Americana. Precisament a Charleston, la ciutat que Roof va escollir per cometre el seu atac en ser "la més històrica" de Carolina del Sud. En aquell moment, els esclaus representaven el 30% de la població de Virgínia. L'estat es va partir en dos. Una part va unir-se a la Confederació d'estats esclavistes i l'altra va mantenir-se fidel a la Unió. No podem saber a quina part haguessin donat suport aquests dos pares de la pàtria americana, no farem història-ficció, però el cert és que els dos terratinents mai van renunciar als seus esclaus per poder mantenir els seus béns i la seva reputació.

La revolució industrial americana, basada sobretot en el cotó, va construir-se sobre la feina de milions de persones privades dels drets fonamentals emparats pel text que va inaugurar la nació americana.

Algunes tesis apunten que el racisme atàvic dels Estats Units va lligat a l'"ètica protestant del treball" –una expressió ideada per Max Weber– i per tant al capitalisme. A *L'ètica protestant i l'esperit del capitalisme*, Weber argumenta que les relacions fetes pels teòlegs protestants entre la religió, el treball i el capital van posar les bases del capitalisme. Mentre que el catolicisme ensenyava que les bones obres eren necessàries per a la salvació, el protestantisme predicava que la salvació arribava per predestinació. Només uns quants hi estaven predesti-

nats, i l'èxit material de les persones era considerat com un dels signes d'aquest favor de Déu. Per la mateixa regla de tres, la pobresa representava un càstig de Déu. A través d'aquesta òptica religiosa, els esclaus podien ser culpats per la seva desgràcia i la seva feina podia ser deslegitimada.

L'Apoteosi de Washington és un fresc molt gran situat al Capitoli, seu de les dues cambres del Congrés. Pintat l'any 1865, mostra Washington ascendint al paradís i convertint-se en un Déu. Fa cent-cinquanta anys que aquesta imatge regna a les altures de la seva política de la democràcia americana. Per contra, la feina no remunerada de les ànimes de pell negra que van ajudar a construir la prosperitat del país –i l'edifici del Capitoli–, amb sang, suor i llàgrimes, és sovint oblidada i menyspreada.

Fins i tot Lincoln

"L'esclavitud és el nostre Rei, la nostra Veritat, el nostre Dret Diví". Aquest era un dels lemes dels estats confederats, que volien segregar-se de la Unió per poder mantenir el seu sistema d'explotació humana. A les fotografies que Dylan Roof va penjar a la seva web apareix sovint amb la bandera de la Confederació i també visitant tombes de soldats i altres símbols.

A la sortida del Parlament de Carolina del Sud encara oneja la bandera de la Confederació. Després de la tragèdia a Charleston, la governadora de l'estat, Nikki Haley, ja ha anunciat que aviat serà retirada: "Cent cinquanta anys després del final de la guerra civil, ha arribat el moment".

Els estats del sud van crear la Confederació en resposta a l'elecció d'Abraham Lincoln com a president, que havia fet una forta campanya contra l'esclavitud. Malgrat ser recordat com el president de l'abolició, el revisionisme nord-americà ha anat matisant la seva figura. Lincoln creia que l'esclavitud era moralment incorrecta, però no estava a favor de la igualtat racial. Uns anys abans que

comencés la guerra, durant la campanya electoral pel Senat, quan el seu oponent el va acusar de defensar la "igualtat dels negres", ell va respondre: "Diré que ni estic ni he estat mai a favor de portar de cap manera la igualtat política i social entre la raça blanca i la negra".

Ja immers en la guerra civil, en una carta a l'editor del *New York Tribune*, va escriure: "El meu objectiu primordial en aquesta lluita és salvar la Unió, i no pas salvar o destruir l'esclavitud. Si pogués salvar la Unió sense alliberar cap esclau, ho faria, i si pogués salvar-la alliberant tots els esclaus, ho faria; i si pogués salvar-la alliberant-ne alguns i d'altres no, també ho faria".

Algú podria dir que aquella era una altra època. És veritat, però també ho és que molts contemporanis de Jefferson, de Washington i de Lincoln eren ferventment abolicionistes.

L'herència

Amb la Tretzena Esmena de la Constitució, signada uns mesos abans que acabés la guerra i que Lincoln fos assassinat per un confederat, s'abolia l'esclavitud als Estats Units. Però la igualtat legal va trigar un segle més a arribar, amb la revolució liderada per Martin Luther King. Un segle d'ignomínies racisme avalat per diferents codis de segregació. Fins fa només cinquanta anys, els americans negres eren legalment ciutadans de segona.

El 2008, Barack Obama es va convertir en el primer president afroamericà del país. Va ser històric. D'altra banda, Dylan Roof ha perpetrat l'atemptat racista més greu dels últims noranta anys. Són les dues portades de la història. Segurament, la veritat es troba a les pàgines del mig. El racisme extrem és minoritari, però el 80% dels congressistes són blancs. És obvi que la societat americana ha evolucionat i que s'ha anat acostant cada cop més a l'esperit dels seus textos fundacionals. També és obvi, però, que el racisme és una herència històrica que el país encara no ha sabut superar. ●